

# ŽIVJETI U MATERIJALNOM BLAGOSTANJU ILI VIŠE VJEROVATI DRUGIMA? ŽIVOTNI STANDARD I INTERPERSONALNO POVJERENJE KAO PREDIKTORI OSOBNE DOBROBITI U RAZLIČITIM DOBNIM SKUPINAMA

## SAŽETAK

***U istraživanju se nastojalo utvrditi kakva postoji povezanost između osobne dobrobiti nekog pojedinca, općeg povjerenja u druge ljude te procijenjenog životnog standarda. Ta je provjera učinjena u različitim dobnim skupinama, a u istraživanju je sudjelovao reprezenta-***

<sup>1</sup> Prof. dr. sc. Josip Burušić, psiholog, e-mail: Josip.Burusic@pilar.hr

<sup>2</sup> Maja Ribar, e-mail: maja.ribar@yahoo.com

<sup>3</sup> Dr. sc. Aleksandar Racz, prof. visoke škole, dr. med. spec., e-mail: aracz@zvuh.hr

Izvorni znanstveni članak  
Primljeno: prosinac, 2013.  
Prihvaćeno: ožujak, 2014.  
UDK 159.942 : 304.3  
DOI 10.3935/ljsr.v21i2.15

Josip Burušić<sup>1</sup>  
Institut društvenih znanosti  
Ivo Pilar  
Zagreb

Maja Ribar<sup>2</sup>  
Odjel za psihologiju  
Hrvatski studiji Sveučilišta u  
Zagrebu

Aleksandar Racz<sup>3</sup>  
Zdravstveno veleučilište  
Zagreb

Ključne riječi:  
osobna dobrobit,  
generalizirano  
interpersonalno povjerenje,  
životni standard, dobne  
razlike.

**tivni uzorak od 4 000 punoljetnih građana Republike Hrvatske. Osobna dobrobit iskazana je preko Indeksa osobne dobrobiti, a u svrhu dobivanja cjelovitijih uvida, statističke su analize učinjene na razini indeksa te na razini zadovoljstva svakom od osam specifičnih domena od kojih se indeks formira (materijalni status, zdravlje, postignuće u životu, odnos s bližnjima, osjećaj sigurnosti, pripadnost okolini u kojoj žive, osjećaj sigurnosti u budućnost te duhovnost).**

**Utvrđeno je da se ukupna osobna dobrobit ljudi te zadovoljstvo većinom domena bolje mogu predvidjeti na temelju generaliziranog interpersonalnog povjerenja u druge ljude nego na temelju životnog standarda. Pored toga, ovim istraživanjem potvrđeno je kako je povjerenje u druge ljude važan prediktor dobrobiti u svim dobnim skupinama. S druge strane, životni standard ima veću prediktivnu vrijednost za dobrobit starijih u odnosu na skupine mlađih ljudi. Nastojanja da se pronađu moguće razlike između muškaraca i žena u odnosu ovih obilježja nisu urodila značajnijim uspjehom. Pronađeno je svega nekoliko značajnih spolnih razlika u analizama koje su učinjene unutar pojedinačnih domena osobne dobrobiti, no one su u maloj mjeri objašnjavale zadovoljstvo danom domenom.**

**Rezultati su raspravljani u okviru postojećih spoznaja u području istraživanja subjektivne dobrobiti i njezinih odrednica.**

## UVOD

Subjektivna dobrobit ukazuje na stupanj u kojem ljudi misle i osjećaju da je njihov život dobar, a kolokvijalan naziv koji se većinom koristi u govornom jeziku za ovaj pojam je »sreća« (Lucas i Diener, 2008.). Vlastiti život je moguće procjenjivati i vrednovati na različite načine, što se u istraživanjima često susreće kao podjela na kognitivne procjene, odnosno utvrđivanje afektivnih iskustava pojedinca (Diener, 1984.). Kognitivna procjena može obuhvaćati procjenu ukupnog zadovoljstva životom, ali i procjenu zadovoljstva određenim životnim domenama, dok se za procjenu afektivnih iskustava koriste u pravilu mjere pozitivnih i negativnih emocija koje prevladavaju u određenom trenutku ili njihovo prisustvo kroz određeno vremensko razdoblje nečijeg života (Lucas i Diener, 2008.).

Kad je riječ o odrednicama subjektivne dobrobiti, jedna od prisutnijih dvojbi vezana je uz stari klišej treba li težiti materijalnom blagostanju ili veću pozornost polagati na socijalne odnose, što se u znanstvenim istraživanjima prepoznaje u nizu potraga za materijalnim nasuprot psihološkim, odnosno socijalnim, odrednicama dobrobiti (Diener i sur., 2010.; North i sur., 2008.; Tay i Diener, 2011.). I premda sama izložena dvojba svima zvuči poznato, njezino znanstveno objašnjenje je daleko je od prihvatljivih odgovora. Također, znanstveno je nejasno je li u kontekstu do-

brobiti pojedinca uvriježena dvojba uopće opravdana, to jest, ukazuje li uopće na isključujuća stanja. U ovom istraživanju nastojali smo pružiti znanstveno utemeljen odgovor na neke istraživačke dvojbe vezane uz materijalne nasuprot socijalnim odrednicama dobrobiti.

## Materijalno blagostanje i subjektivna dobrobit

Materijalne odrednice subjektivne dobrobiti važne su u razumijevanju osobne dobrobiti iz niza razloga koji, na određeni način, imaju uporište u činjenici da je materijalna sigurnost nužna za sveukupni opstanak pojedinca. Materijalni resursi važni su za dobrobit pojedinca i iz perspektive najstarijih teorija, kao što je klasična Maslowljeva hijerarhijske teorija, prema kojoj fiziološke potrebe i potreba za sigurnošću trebaju biti barem djelomično zadovoljene kako bi bile stvorene pretpostavke za zadovoljenje potreba višeg reda. Na teorijskoj razini, veći prihodi mogli bi voditi većem osjećaju sigurnosti, autonomije, kao i beneficijama koje povećavaju sreću (Biswas-Diener, 2008.) te su dosadašnja istraživanja pokazala da između prihoda pojedinaca i njihove osobne dobrobiti postoji pozitivna povezanost (Ball i Chernova, 2008.; Diener i Tov, 2009.; Kaliterna Lipovčan, Brkljačić i Šakić, 2007.; Kaliterna Lipovčan i Burušić, 2014.). Međutim, pregledi istraživanja vode zaključku da je povezanost između prihoda i subjektivne dobrobiti uglavnom mala (npr. Diener i Biswas-Diener, 2002.) te da prihod objašnjava oko 5% varijance sreće (Lucas i Diener, 2008.). S druge strane, kada se analiziraju samo pojedine ekstremne skupine, na primjer kada se u obzir uzmu samo bogati i siromašni, veličine učinka su znatno veće (Lucas i Schimmack, 2009.) i prema Cohenovim (1988.) smjernicama mogu se smatrati velikima.

U kontekstu materijalnih odrednica, zanimljivu skupinu čine istraživanja koja ne uzimaju izravno iskazanu materijalnu dobrobit pojedinca (iskazanu prihodima), već koja polaze od percepcije materijalnih dobara, najčešće u vidu procjene vlastitog životnog standarda. Naime, financijski resursi mogu biti korišteni za unaprjeđenje životnog standarda, no mogu biti korišteni i na drugačije načine – poput štednje ili vraćanja dugova (Christoph, 2010.). Drugim riječima, iako netko može imati visoke prihode, ukoliko većinu tih prihoda troši, primjerice, na vraćanje dugova, životni standard te osobe ne mora nužno biti visok. S druge strane, nedovoljni prihodi mogu biti kompenzirani, primjerice, iz ušteđenog novca (Christoph, 2010.), stoga nečija materijalna dobra ne ovise samo o prihodima kao takvim, već i o drugim faktorima poput ušteđevina, dobara koja pojedinac već posjeduje i slično (Diener i Biswas-Diener, 2002.). Također, na temelju rezultata istraživanja na uzorku reprezentativnom za cijeli svijet, Diener i suradnici (2010.) zaključili su da su najjači medijatori povezanosti između prihoda i evaluacije života zadovoljstvo životnim

standardom te posjedovanje luksuznih komfora poput televizije, računala i interneta. Iz tih razloga, kako bi se odredio odnos materijalnog blagostanja i osobne dobrobiti, u ovom radu korištena je mjera samoprocijenjenog životnog standarda.

## Opće povjerenje u druge i subjektivna dobrobit

Osim materijalnih resursa, za dobrobit pojedinca važni su i brojni psihološki izvori te novije teorije dobrobiti naglasak stavljaju upravo na psihološke potrebe. Primjerice, prema teoriji samoodređenja (engl. *self-determination theory*; Ryan i Deci, 2000.), potrebe za kompetencijom, autonomijom te povezanošću tri su osnovne potrebe koje tijekom života moraju biti zadovoljene kako bi se postigao osjećaj integriteta i dobrobiti. Također, prema multidimenzionalnom modelu dobrobiti (Ryff, 1989.), dimenzije psihološke dobrobiti su samoprihvatanje, pozitivni odnosi s drugim ljudima, autonomija, ovladavanje okolinom, svrha u životu i osobni razvoj. Prema oba ova modela odnosi s drugima važni su za dobrobit pojedinca što potvrđuju i empirijski nalazi da je kvaliteta socijalnih kontakata pozitivno povezana sa subjektivnom dobrobiti (Pinquart i Sörenson, 2000.) te da se dobri socijalni odnosi mogu smatrati nužnim preduvjetom za sreću (Diener i Seligman, 2002.). Kad uzmemo u obzir da se dobri socijalni odnosi temelje na povjerenju te da ga mnogi smatraju ključnim faktorom ličnosti potrebnim za zrele i zadovoljavajuće odnose (Jones, Couch i Scott, 1997.), ono se javlja kao moguć preduvjet za osobnu dobrobit pojedinca.

Pozitivna povezanost između povjerenja i subjektivne dobrobiti pojedinca može se očekivati iz nekoliko razloga. Sveobuhvatna metaanaliza DeNeve i Cooper (1998.), koja se bavila odnosom osobina ličnosti i subjektivne dobrobiti, pokazala je kako upravo povjerenje predstavlja osobinu koja je jedan od snažnijih prediktora dobrobiti. Međutim, postoje različite vrste povjerenja gdje možemo razlikovati generalizirano povjerenje koje se odnosi na općenito povjerenje u ljude te relacijsko povjerenje koje je usmjereno na specifične osobe ili grupe ljudi (Jones, Couch i Scott, 1997.). Kako je broj ljudi i skupina kojima se može ukazati povjerenje vrlo velik, velik je i broj potencijalnih istraživanja o tom odnosu sa subjektivnom dobrobiti, stoga smo u središte ovog rada uzeli »generalizirano povjerenje u ljude« polazeći od toga da određena razina generaliziranog povjerenja predstavlja preduvjet za razvoj specifičnih odnosa (Jones, Couch i Scott, 1997.).

Generalizirano povjerenje u druge možemo definirati kao generalizirano očekivanje da su drugi ljudi općenito pouzdani i iskreni te je njegova razina određena općim očekivanjima pojedinca vezanim uz socijalne motive drugih ljudi ili prirodu svijeta (Jones, Couch i Scott, 1997.). Ukoliko generalizirano povjerenje razmatramo kao dio općih očekivanja vezanih uz socijalni svijet, rezultati istraživanja koja su se

bavila širim pogledima na svijet također govore u prilog očekivanju povezanosti između ovog oblika povjerenja i subjektivne dobrobiti. Jedan oblik šireg pogleda na svijet je vjerovanje u njegovu benevolentnost te je utvrđeno da je vjerovanje u benevolentnost ljudi i svijeta povezano sa svim aspektima psihološke dobrobiti (Feist i sur., 1995.).

Istraživanja koja su se bavila generaliziranim povjerenjem pokazala su da su niže razine ovog oblika povjerenja povezane s usamljenošću i karakteristikama ličnosti poput sumnje, sramežljivosti i ljubomore (Couch i Jones, 1997.), kao i većom izraženošću interpersonalnih problema (Gurtman, 1992.). Također, više razine ovog oblika povjerenja povezane su s boljim psihičkim zdravljem (Giordano i Lindström, 2011.), ali i onim fizičkim (Barefoot i sur., 1998.). Kad je riječ o istraživanjima koja su se bavila odnosom općeg interpersonalnog povjerenja i dobrobiti, njih je u osnovi vrlo malo, no rezultati potvrđuju očekivanja vezana uz pozitivnu povezanost općeg povjerenja i subjektivne dobrobiti. Opravdanost ovog očekivanja utvrđena je analizom na podacima dobivenim u međunarodnim projektima koja je bila usmjerena na odnos prosječne subjektivne dobrobiti te prosječnog generaliziranog povjerenja na razini pojedine države (Tov i Diener, 2008.). Druge, pojedinačne, studije izvan međunarodnih istraživačkih projekata, potvrđuju taj opći nalaz (pr. Helliwell, 2003.; Helliwell i Putnam, 2004.; Requena, 2010.; van der Horst i Coffé, 2012.), stoga smo pošli od očekivanja da će i u ovom istraživanju biti moguće utvrditi tu vezu.

## **Pregled postojeće studije**

Ovim istraživanjem ispitan je odnos između životnog standarda te općeg povjerenja sa subjektivnom dobrobiti na reprezentativnom uzorku hrvatskih građana, pri čemu je dobrobit operacionalizirana putem Indeksa osobne dobrobiti (Cummins, 2002.; Cummins i sur., 2003.). S obzirom na to da ovaj indeks obuhvaća procjenu zadovoljstva različitim domenama života pojedinca, osim odnosa ukupne dobrobiti te životnog standarda i povjerenja, ispitan je i odnos standarda i povjerenja sa zadovoljstvom pojedinim domenama.

Uzimajući u obzir nalaze istraživanja kojima je utvrđeno da se odrednice dobrobiti razlikuju u različitim dobnim skupinama (pr. Gomez, Allemand i Grob, 2012.; Gomez i sur., 2009.; Windsor i Anstey, 2010.), ispitali smo vezu između osobne dobrobiti i generaliziranog povjerenja te životnog standarda kroz životni vijek pojedinca, koja u ovom trenutku nije jasna. Potreba za istraživanjem ove veze naročito je izražena kad je riječ o odnosu životnog standarda i dobrobiti pojedinca te je George (2010.) istaknula kako upravo pitanje odnosa između bogatstva i sreće u starijoj dobi ili ispitivanje interakcija s dobi predstavlja prioritet za buduća istraživanja.

Prvo, razmotrili smo je li percepcija općeg materijalnog blagostanja koja se očituje preko procjene standarda življenja povezana sa subjektivnom dobrobiti. Budući da je sveobuhvatan pregled istraživanja ukazao na pozitivnu povezanost između prihoda i dobrobiti (Diener i Biswas-Diener, 2002.), možemo očekivati da će i životni standard biti povezan s osobnom dobrobiti. Drugo, na sličan način težili smo dati odgovor koliko je opća razina povjerenja u druge povezana sa subjektivnom dobrobiti. Kad uzmemo u obzir da je pozitivna povezanost između općeg povjerenja utvrđena i na razini država (Tov i Diener, 2008.) i na razini pojedinaca (Requena, 2010.; van der Horst i Coffé, 2012.; Helliwell, 2003.; Helliwell i Putnam, 2004.), također možemo poći od očekivanja da je moguće utvrditi vezu između općeg povjerenja i subjektivne dobrobiti.

Uz nezaobilazno razmatranje potencijalnog zajedničkog doprinosa ovih dvaju obilježja objašnjenju dobrobiti, u ovoj studiji nastojali smo odgovoriti i na treće, iznimno važno pitanje – je li međusobni odnos standarda življenja pojedinca i njegovog općeg povjerenja u druge u objašnjenju subjektivne dobrobiti promjenjiv kroz životni vijek. To je pitanje osobito važno budući da su se neka dosadašnja razmatranja temeljila na nacrtima koji su u pravilu podrazumijevali jednu konkretnu dobnu skupinu. Kad je riječ o odnosu generaliziranog povjerenja i dobrobiti kroz životni vijek pojedinca, rezultati istraživanja Poulin i Silver (2008.) pokazali su da su vjerovanje u benevolentnost svijeta i dobrobit pojedinca više povezani kod starijih sudionika te ukoliko generalizirano povjerenje razmatramo kao dio vjerovanja u benevolentnost svijeta, možemo očekivati da je i povezanost dobrobiti i generaliziranog povjerenja različita u različitim dobnim skupinama.

Ryff i Keyes (1995.) pokazali su da između sudionika mlađih od 30 godina, onih u dobi od 30 do 64 godine te onih od 65 i više godina postoje značajne razlike u komponentama psihološke dobrobiti. Iz tih razloga usporedili smo osobnu dobrobit te njezine facete u trima na ovaj način formiranim skupinama sudionika. Također, iako pregledi istraživanja ne ukazuju na veće spolne razlike u subjektivnoj dobrobiti (Diener i sur., 1999.), ispitali smo i spolne razlike. U skladu s time, istraživački problemi bili su: (1) ispitati razlike između triju dobnih skupina u osobnoj dobrobiti i njezinim facetama; (2) ispitati spolne razlike u osobnoj dobrobiti i njezinim facetama u trima dobnim skupinama; (3) ispitati razlike u osobnoj dobrobiti i njezinim facetama s obzirom na životni standard u pojedinoj dobnj skupini; (4) ispitati određenost dobrobiti generaliziranim interpersonalnim povjerenjem u pojedinoj dobnj skupini te (5) ispitati doprinos svake od mjerenih varijabli u objašnjenju osobne dobrobiti i njezinih faceta.

## METODA

### Sudionici

Podaci korišteni u ovom radu prikupljeni su u sklopu većeg istraživanja koje se odnosilo na ispitivanje različitih aspekata javnog mnijenja, stavova i mišljenja građana Republike Hrvatske. Korišten je reprezentativan probabilistički uzorak punoljetnih građana, a uzorkovanje je vršeno u 200 stratifikacijskih točaka na razini regije, zajednice te grada na temelju popisa stanovništva iz 2001. godine. Stratifikacija je provedena na temelju regije i veličine mjesta stanovanja pri čemu su u svakoj točki uzorkovanja adrese sudionika odabrane nasumično. U istraživanju je sudjelovalo ukupno 4 000 sudionika u dobi od 18 do 86 godina, pri čemu je prosjek iznosio 47,1 godina (SD = 17,23). Za potrebe analize sudionici su podijeljeni u tri dobne skupine, pri čemu su skupinu mlađih odraslih činili sudionici mlađi od 30 godina (n = 828), skupinu srednjih odraslih činili su oni u dobi od 30 do 64 godine (n = 2 415), dok su skupinu starijih odraslih činili oni u dobi od 65 i više godina (n = 757). U ukupnom uzorku, njih 2 028 (50,7%) bilo je ženskog spola. U skupini mlađih odraslih, njih 416 (50,2%) bilo je ženskog spola, u skupini srednjih odraslih 1 215 (50,3%), a u skupini starijih odraslih 397 (52,4%) te između skupina nije utvrđena značajna razlika s obzirom na spolnu raspodjelu ( $\chi^2=1,14$ ;  $df=2$ ;  $p=0,566$ ; Cramerov  $\phi=0,02$ ). U skupini mlađih odraslih, njih 97 (11,7%) imalo je završenu osnovnu školu ili niži stupanj obrazovanja, 550 (66,4%) ih je imalo srednju školu, a 181 (21,9%) sudionik imao je završenu višu školu ili viši stupanj obrazovanja. Osnovnu školu ili niži stupanj obrazovanja su u skupini srednjih odraslih imala 473 (19,6%) sudionika, njih 1 338 (55,4%) imalo je srednju školu, a 604 (25,0%) sudionika imala su završenu višu školu ili viši stupanj obrazovanja. No, u skupini starijih odraslih njih 413 (54,6%) imalo je završenu osnovnu školu ili niži stupanj obrazovanja, 240 (31,7%) ih je imalo srednju školu, a 104 (13,7%) sudionika imala su završenu višu školu ili viši stupanj obrazovanja te je između skupina utvrđena statistički značajna razlika u stupnju obrazovanja ( $\chi^2=485,28$ ;  $df=4$ ;  $p<0,001$ ; Cramerov  $\phi=0,35$ ).

### Instrumenti

#### Osobna dobrobit

Osobna dobrobit operacionalizirana je putem Indeksa osobne dobrobiti (engl. *Personal well-being index*) koji predstavlja dio Međunarodnog indeksa dobrobiti (engl. *International well-being index*; Cummins, 2002.; Cummins i sur., 2003.). U prethodnim istraživanjima utvrđene su dobre metrijske karakteristike hrvatske verzije

ovog indeksa (Babarović, Čilić Burušić i Burušić 2011.; Kaliterna Lipovčan, Prizmić Larsen i Brkljačić, 2011.). Sudionici su procjenjivali razinu zadovoljstva svakom od osam životnih domena: materijalni status, zdravlje, postignuće u životu, odnos s bližnjima (obitelji, prijateljima), osjećaj sigurnosti, pripadnost okolini u kojoj žive, osjećaj sigurnosti u budućnost te duhovnost, a pojedina domena operacionalizirana je putem jedne čestice. Skala za odgovore imala je raspon od 0 (*izrazito nezadovoljni*) do 10 (*izrazito zadovoljni*), a pouzdanost unutarne konzistencije, izražena putem Cronbachovog  $\alpha$  koeficijenta iznosila je 0,87. Osobna dobrobit određena je kao prosjek odgovora na sva pitanja te je svaki odgovor korišten kao zasebna mjera zadovoljstva određenom domenom.

## Životni standard

Sudionici su procijenili vlastiti životni standard kad uzmu u obzir ukupna primanja svoj kućanstva. Ponuđeni odgovori bili su: znatno ispodprosječan, ispodprosječan, prosječan, iznadprosječan te znatno iznadprosječan. Zbog relativno malog broja sudionika s krajnjim odgovorima, oni su znatno ispodprosječnim i iznadprosječnim standardom tretirani su kao jedna kategorija, kao i oni su znatno iznadprosječnim i iznadprosječnim životnim standardom.

## Generalizirano interpersonalno povjerenje

Generalizirano povjerenje operacionalizirano je putem pitanja: *Općenito uzevši, mislite li da se većini ljudi može vjerovati ili se ne može vjerovati?*, pri čemu je skala za odgovore imala raspon od 0 (*Uopće se ne može vjerovati*) do 10 (*Može se potpuno vjerovati*).

## Postupak

Istraživanje je provedeno u studenom 2008. godine, putem anonimnih licem-u-lice intervjua u domovima sudionika koji su u prosjeku trajali četrdesetak minuta. Odrasli sudionici unutar kućanstava odabrani su putem Troidahl-Carterove metode (Troidahl i Carter, 1964.) kako bi se postigla dobna i spolna uravnoteženost uzorka.

## REZULTATI

U ukupnom uzorku, 1193 (30,0%) sudionika procijenila su svoj životni standard ispodprosječnim, njih 2462 (61,9%) prosječnim, a njih 323 (8,1%) iznadprosječnim. U skupini mlađih odraslih, njih 173 (21,0%) imalo je, prema vlastitoj procjeni, is-



podprosječan životni standard, 573 (69,5%) prosječan, a 79 (9,6%) iznadprosječan. U skupini srednjih odraslih, njih 694 (28,9%) procijenilo je svoj životni standard ispodprosječnim, njih 1 506 (62,8%) prosječnim te njih 199 (8,3%) iznadprosječnim. Kad je riječ o skupini starijih odraslih sudionika, njih 326 (43,2%) procijenilo je svoj životni standard ispodprosječnim, njih 383 (50,8%) ga je procijenilo prosječnim, dok ga je njih 45 (6,0%) procijenilo iznadprosječnim.

## Dobne razlike u osobnoj dobrobiti i njezinim facetama

**Tablica 1.** Razlike u osobnoj dobrobiti i njezinim facetama s obzirom na dobnu skupinu

Osobna dobrobit / faceta	Mlađi odrasli (n = 828)		Srednji odrasli (n = 2415)		Stariji odrasli (n = 757)		F	Parc. $\eta^2$
	M	(SD)	M	(SD)	M	(SD)		
Osobna dobrobit	7,3	(1,67) <sup>a</sup>	6,8	(1,69) <sup>b</sup>	6,4	(1,74) <sup>c</sup>	54,70**	0,03
Materijalni status	6,2	(2,45) <sup>a</sup>	5,8	(2,35) <sup>b</sup>	5,4	(2,57) <sup>c</sup>	20,87**	0,01
Zdravlje	8,2	(2,18) <sup>a</sup>	6,8	(2,41) <sup>b</sup>	5,1	(2,52) <sup>c</sup>	338,10**	0,15
Postignuće u životu	7,2	(2,27) <sup>a</sup>	6,6	(2,26) <sup>b</sup>	5,9	(2,47) <sup>c</sup>	59,88**	0,03
Odnosi s bližnjima	8,4	(2,11) <sup>a</sup>	8,1	(2,08) <sup>b</sup>	8,0	(2,18) <sup>b</sup>	7,18*	0,00
Osjećaj sigurnosti	7,3	(2,36) <sup>a</sup>	7,0	(2,33) <sup>b</sup>	7,0	(2,42) <sup>c</sup>	19,29**	0,01
Pripadnost okolini	7,5	(2,40)	7,4	(2,42)	7,3	(2,29)	1,13	0,00
Osjećaj sigurnosti u budućnost	6,0	(2,56) <sup>a</sup>	5,7	(2,48) <sup>b</sup>	5,4	(2,56) <sup>c</sup>	9,89**	0,01
Duhovnost	7,3	(2,45)	7,2	(2,34)	7,2	(2,48)	1,14	0,00

\*p < 0,05; \*\*p < 0,01

<sup>a, b, c</sup> aritmetičke sredine (standardne devijacije) s različitim eksponentom se značajno razlikuju na razini p < 0,05

U analizi na razini ukupne osobne dobrobiti utvrđena je statistički značajna razlika s obzirom na dobnu skupinu. Budući da je Levenovim testom utvrđeno da su varijance skupina heterogene, razlike su ispitane Games-Howellovim *post hoc* testom koji ne uključuje pretpostavku homogenosti varijanci. Provedenim testiranjima utvrđeno je da je osobna dobrobit bila statistički značajno viša u skupini mlađih odraslih u odnosu na one srednje te starije dobi. Također, dobrobit sudionika srednje dobi bila je značajno viša u odnosu na sudionike starije dobi. Razlike u facetama osobne dobrobiti s obzirom na dobnu skupinu najprije su ispitane multivarijatnom analizom varijance. Budući da je Boxov test indicirao statistički značajnu nejednakost matrica kovarijanci, statistička značajnost razlika testirana

je Pillaijev testom zbog njegove robusnosti (Olson, 1979.). Provedenim testiranjem utvrđena je značajna razlika u facetama osobne dobrobiti s obzirom na dobnu skupinu ( $F=48,99$ ;  $df_1=16$ ,  $df_2=7$  982;  $p<0,001$ ; parcijalna  $\eta^2=0,09$ ), stoga su razlike ispitane serijom jednosmjernih analiza varijanci te, u slučaju značajnih razlika, Games-Howellovim *post hoc* testom (Tablica 1.). Između sudionika različitih dobnih skupina utvrđena je značajna razlika u zadovoljstvu materijalnim statusom, zdravljem, postignućem u životu, odnosima s bližnjima, osjećajem sigurnosti te zadovoljstvu osjećajem sigurnosti u budućnost. Pri tome su u svim slučajevima mlađi odrasli bili značajno zadovoljniji u odnosu na srednje i starije odrasle sudionike. Također, srednji odrasli sudionici bili su značajno zadovoljniji u odnosu na starije odrasle sudionike po pitanju svih faceta, izuzev zadovoljstva odnosom s bližnjima u slučaju kojeg nije utvrđena razlika između srednjih i starijih odraslih.

## Osobna dobrobit s obzirom na spol u pojedinoj dobnoj skupini

Sljedeći korak u analizi bio je ispitati postoje li spolne razlike u dobrobiti u pojedinoj dobnoj skupini. Pri tome su ispitane razlike u ukupnoj osobnoj dobrobiti te u zadovoljstvu pojedinom životnom domenom. Kad jer riječ o zadovoljstvu pojedinom domenom, spolne razlike u pojedinoj dobnoj skupini najprije su ispitane multivarijatnom analizom varijance, a budući da je u svim dobnim skupinama Boxov test indicirao značajnu nejednakost matrica kovarijanci, korišten je Pillaijev test. Provedenim testiranjem utvrđena je statistički značajna spolna razlika u skupini mlađih odraslih ( $F=2,96$ ;  $df_1=8$ ;  $df_2=819$ ;  $p=0,003$ ; parcijalna  $\eta^2=0,03$ ) te srednjih odraslih ( $F=8,76$ ;  $df_1=8$ ;  $df_2=2$  406;  $p<0,001$ ; parcijalna  $\eta^2=0,03$ ), dok u skupini starijih odraslih nije utvrđena značajna razlika ( $F=1,43$ ;  $df_1=8$ ;  $df_2=748$ ;  $p=0,179$ ; parcijalna  $\eta^2=0,02$ ). Rezultati analiza spolnih razlika u pojedinoj dobnoj skupini prikazani su u tablici 2.

**Tablica 2.** Razlike u osobnoj dobrobiti s obzirom na spol u pojedinoj dobnoj skupini

Dobna skupina	Muški spol		Ženski spol		df	t	Cohenov d <sup>b</sup>
	M	(SD)	M	(SD)			
<b>Osobna dobrobit</b>							
Mlađi odrasli (n = 828)	7,3	(1,59)	7,2	(1,75)	826	0,76	0,05
Srednji odrasli (n = 2 415)	6,8	(1,68)	6,8	(1,70)	2413	0,59	0,02
Stariji odrasli (n = 757)	6,4	(1,70)	6,4	(1,77)			
<b>Zadovoljstvo materijalnim statusom</b>							
Mlađi odrasli (n = 828)	6,3	(2,43)	6,1	(2,47)	826	1,14	0,08
Srednji odrasli (n = 2 415)	5,9	(2,30)	5,7	(2,40)	2413	2,64*	0,11
Stariji odrasli (n = 757)	5,4	(2,56)	5,4	(2,57)			
<b>Zadovoljstvo zdravljem</b>							
Mlađi odrasli (n = 828)	8,2	(2,10)	8,1	(2,26)	826	0,73	0,05
Srednji odrasli (n = 2 415)	6,8	(2,37)	6,7	(2,45)	2413	1,23	0,05
Stariji odrasli (n = 757)	5,2	(2,55)	5,0	(2,50)			
<b>Zadovoljstvo postignućem u životu</b>							
Mlađi odrasli (n = 828)	7,2	(2,21)	7,1	(2,33)	826	0,55	0,04
Srednji odrasli (n = 2 415)	6,7	(2,22)	6,5	(2,30)	2413	1,60	0,07
Stariji odrasli (n = 757)	6,0	(2,37)	5,9	(2,56)			
<b>Zadovoljstvo odnosima s bližnjima</b>							
Mlađi odrasli (n = 828)	8,3	(1,99)	8,5	(2,23)	826	-1,49	-0,10
Srednji odrasli (n = 2 415)	8,0	(2,08)	8,2	(2,09)	2413	-2,16*	-0,09
Stariji odrasli (n = 757)	7,9	(2,23)	8,1	(2,13)			
<b>Zadovoljstvo osjećajem sigurnosti</b>							
Mlađi odrasli (n = 828)	7,6	(2,30)	7,1	(2,39)	826	2,88*	0,20
Srednji odrasli (n = 2 415)	7,1	(2,30)	6,9	(2,36)	2413	2,27*	0,09
Stariji odrasli (n = 757)	6,7	(2,42)	6,5	(2,41)			
<b>Zadovoljstvo pripadnošću okolini</b>							
Mlađi odrasli (n = 828)	7,5	(2,34)	7,5	(2,46)	826	0,35	0,02
Srednji odrasli (n = 2 415) <sup>a</sup>	7,4	(2,15)	7,3	(2,33)	2400,63	0,87	0,04
Stariji odrasli (n = 757)	7,3	(2,26)	7,4	(2,32)			
<b>Zadovoljstvo osjećajem sigurnosti u budućnost</b>							
Mlađi odrasli (n = 828)	6,1	(2,52)	5,9	(2,61)	826	0,83	0,06
Srednji odrasli (n = 2 415)	5,8	(2,47)	5,6	(2,49)	2413	2,05*	0,08
Stariji odrasli (n = 757)	5,4	(2,56)	5,4	(2,56)			
<b>Zadovoljstvo duhovnošću</b>							
Mlađi odrasli (n = 828)	7,3	(2,45)	7,4	(2,45)	826	-0,81	-0,06
Srednji odrasli (n = 2 415)	6,9	(2,38)	7,5	(2,27)	2413	-5,43**	-0,22
Stariji odrasli (n = 757)	7,0	(2,29)	7,4	(2,63)			

<sup>a</sup> t-test za heterogene varijance uz korigirani broj stupnjeva slobode

<sup>b</sup>d za uzorke nejednakih veličina;  $d = (t^*(n_1 + n_2) / (\sqrt{df} * \sqrt{(n_1 * n_2)}))$  (Rosenthal i Rosnow, 1991.)

\*p < 0,05; \*\*p < 0,01

Ni u jednoj dobnoj skupini nije utvrđena razlika između muškaraca i žena s obzirom na ukupnu osobno dobrobit. No, kad je riječ o zadovoljstvu pojedinim domenama, utvrđeno je nekoliko značajnih razlika. U skupini sudionika srednje odrasle dobi, ispitanici muškog spola bili su značajno zadovoljniji materijalnim statusom te osjećajem sigurnosti u budućnost, dok su bili značajno manje zadovoljni odnosima s bližnjima. U skupinama sudionika mlađe te srednje odrasle dobi, ispitanici muškog spola bili su značajno zadovoljniji osjećajem sigurnosti. S druge strane, ženske sudionice srednje dobi bile su značajno zadovoljnije duhovnošću.

## Osobna dobrobit s obzirom na životni standard u pojedinoj dobnoj skupini

Sljedeći korak analize odnosio se na ispitivanje razlika u dobrobiti sudionika s obzirom na životni standard. Rezultati provedenih analiza prikazani su u tablici 3. Pri analizi razlika u facetama osobne dobrobiti najprije je provedena multivarijatna analiza varijance. Zbog značajne nejednakosti matrica kovarijanci korišten je Pillaijev test kojim je utvrđena značajna razlika u facetama osobne dobrobiti s obzirom na životni standard u skupini mlađih odraslih ( $F=11,03$ ;  $df_1=16$ ;  $df_2=1632$ ;  $p<0,001$ ; parcijalna  $\eta^2=0,10$ ), srednjih odraslih ( $F=38,92$ ;  $df_1=16$ ;  $df_2=4780$ ;  $p<0,001$ ;  $\eta^2=0,12$ ) te u skupini starijih odraslih ( $F=12,35$ ;  $df_1=16$ ;  $df_2=1490$ ;  $p<0,001$ ;  $\eta^2=0,12$ ).

**Tablica 3.** Razlike u osobnoj dobrobiti s obzirom na životni standard u pojedinoj dobnoj skupini

Dobna skupina	Ispodprosječan		Prosječan		Iznadprosječan		F	Parc. $\eta^2$
	M	(SD)	M	(SD)	M	(SD)		
Osobna dobrobit								
Mlađi odrasli (n = 825)	6,4	(1,79) <sup>a</sup>	7,5	(1,57) <sup>b</sup>	7,5	(1,49) <sup>b</sup>	31,18**	0,07
Srednji odrasli (n = 2 399)	6,1	(1,70) <sup>a</sup>	7,1	(1,56) <sup>b</sup>	7,7	(1,54) <sup>c</sup>	119,82**	0,09
Stariji odrasli (n = 754)	5,7	(1,57) <sup>a</sup>	6,9	(1,67) <sup>b</sup>	7,0	(1,90) <sup>b</sup>	48,84**	0,12
Zadovoljstvo materijalnim statusom								
Mlađi odrasli (n = 825)	4,4	(2,43) <sup>a</sup>	6,5	(2,19) <sup>b</sup>	7,4	(2,36) <sup>c</sup>	75,13**	0,16
Srednji odrasli (n = 2 399)	4,3	(2,31) <sup>a</sup>	6,3	(1,98) <sup>b</sup>	7,9	(1,98) <sup>c</sup>	327,03**	0,21
Stariji odrasli (n = 754)	4,1	(2,32) <sup>a</sup>	6,2	(2,28) <sup>b</sup>	7,2	(2,59) <sup>c</sup>	87,42**	0,19
Zadovoljstvo zdravljem								
Mlađi odrasli (n = 825)	7,5	(2,71) <sup>a</sup>	8,4	(2,00) <sup>b</sup>	8,2	(1,85) <sup>b</sup>	11,40**	0,03
Srednji odrasli (n = 2 399)	5,9	(2,52) <sup>a</sup>	7,0	(2,26) <sup>b</sup>	7,8	(2,31) <sup>c</sup>	70,58**	0,06
Stariji odrasli (n = 754)	4,2	(2,33) <sup>a</sup>	5,7	(2,50) <sup>b</sup>	5,9	(2,36) <sup>b</sup>	35,13**	0,09

Dobna skupina	Ispodprosječan		Prosječan		Iznadprosječan		F	Parc. $\eta^2$
	M	(SD)	M	(SD)	M	(SD)		
Zadovoljstvo postignućem u životu								
Mlađi odrasli (n = 825)	5,9	(2,53) <sup>a</sup>	7,5	(2,08) <sup>b</sup>	7,8	(1,93) <sup>b</sup>	41,24**	0,09
Srednji odrasli (n = 2 399)	5,6	(2,40) <sup>a</sup>	6,9	(2,04) <sup>b</sup>	7,9	(2,00) <sup>c</sup>	122,38**	0,09
Stariji odrasli (n = 754)	5,2	(2,44) <sup>a</sup>	6,4	(2,34) <sup>b</sup>	7,1	(2,33) <sup>b</sup>	30,60**	0,08
Zadovoljstvo odnosima s bližnjima								
Mlađi odrasli (n = 825)	7,9	(2,44) <sup>a</sup>	8,6	(2,02) <sup>b</sup>	8,4	(1,87) <sup>a,b</sup>	6,30*	0,02
Srednji odrasli (n = 2 399)	7,8	(2,29) <sup>a</sup>	8,3	(1,97) <sup>b</sup>	8,6	(1,88) <sup>b</sup>	19,52**	0,02
Stariji odrasli (n = 754)	7,7	(2,19) <sup>a</sup>	8,3	(2,08) <sup>b</sup>	7,8	(2,63) <sup>a,b</sup>	5,55*	0,02
Zadovoljstvo osjećajem sigurnosti								
Mlađi odrasli (n = 825)	6,7	(2,75) <sup>a</sup>	7,4	(2,25) <sup>b</sup>	7,7	(1,98) <sup>b</sup>	7,55*	0,02
Srednji odrasli (n = 2 399)	6,5	(2,45) <sup>a</sup>	7,2	(2,24) <sup>b</sup>	7,5	(2,18) <sup>b</sup>	23,71**	0,02
Stariji odrasli (n = 754)	5,8	(2,38) <sup>a</sup>	7,2	(2,28) <sup>b</sup>	7,0	(2,33) <sup>b</sup>	29,79**	0,07
Zadovoljstvo pripadnošću okolini								
Mlađi odrasli (n = 825)	7,0	(2,74) <sup>a</sup>	7,7	(2,26) <sup>b</sup>	7,0	(2,46) <sup>a,b</sup>	6,42*	0,02
Srednji odrasli (n = 2 399)	7,0	(2,44) <sup>a</sup>	7,5	(2,12) <sup>b</sup>	7,7	(2,18) <sup>b</sup>	16,22**	0,01
Stariji odrasli (n = 754)	6,9	(2,25) <sup>a</sup>	7,6	(2,24) <sup>b</sup>	7,4	(2,55) <sup>a,b</sup>	9,02**	0,02
Zadovoljstvo osjećajem sigurnosti u budućnost								
Mlađi odrasli (n = 825)	4,9	(2,67) <sup>a</sup>	6,3	(2,41) <sup>b</sup>	6,3	(2,75) <sup>b</sup>	22,67**	0,05
Srednji odrasli (n = 2 399)	4,7	(2,52) <sup>a</sup>	6,1	(2,30) <sup>b</sup>	6,6	(2,48) <sup>c</sup>	93,75**	0,07
Stariji odrasli (n = 754)	4,5	(2,30) <sup>a</sup>	6,1	(2,53) <sup>b</sup>	6,3	(2,50) <sup>b</sup>	43,29**	0,10
Zadovoljstvo duhovnošću								
Mlađi odrasli (n = 825)	6,9	(2,60) <sup>a</sup>	7,5	(2,37) <sup>b</sup>	7,3	(2,59) <sup>a,b</sup>	3,20*	0,01
Srednji odrasli (n = 2 399)	6,9	(2,50) <sup>a</sup>	7,3	(2,25) <sup>b</sup>	7,6	(2,22) <sup>b</sup>	10,15**	0,01
Stariji odrasli (n = 754)	7,0	(2,42)	7,4	(2,53)	7,2	(2,49)	1,75	0,01

\*p < 0,05; \*\*p < 0,01

<sup>a, b, c</sup> Aritmetičke sredine s različitim eksponentom se razlikuju na razini značajnosti p < 0,05

U svim dobnim skupinama utvrđena je statistički značajna razlika između sudionika različitog životnog standarda s obzirom na osobnu dobrobit te njezine facete; jedina iznimka bilo je zadovoljstvo duhovnošću u grupi starijih odraslih sudionika. Budući da su u nekim slučajevima varijance skupina bile heterogene, za daljnje usporedbe skupina korišten je Games-Howellov *post hoc* test.

Kad je riječ o ukupnoj osobnoj dobrobiti, u svim dobnim skupinama sudionici ispodprosječnog životnog standarda imali su nižu dobrobit u odnosu na one prosječnog te iznadprosječnog životnog standarda. U skupini sudionika srednje odrasle dobi oni s iznadprosječnim standardom imali su značajno višu dobrobit u odnosu na one s prosječnim standardom, dok u skupinama mlađih i starijih odraslih ova razlika nije bila prisutna. Jednak obrazac rezultata utvrđen je i kad je riječ o zadovoljstvu osobnim zdravljem, uspjehom u životu te budućom sigurnosti.

U svim dobnim skupinama zadovoljstvo materijalnim statusom sudionika ispodprosječnog životnog standarda bilo je značajno niže nego zadovoljstvo onih prosječnog te iznadprosječnog životnog standarda te je zadovoljstvo onih prosječnog životnog standarda bilo značajno niže u odnosu na zadovoljstvo onih iznadprosječnog standarda. Kad je riječ o zadovoljstvu odnosom s bližnjima te zadovoljstvu pripadnošću okolini, u skupinama mlađih i starijih odraslih jedina utvrđena razlika bila je između onih ispodprosječnog te prosječnog životnog standarda, pri čemu je zadovoljstvo onih s ispodprosječnim standardnom bilo značajno niže. U skupini srednjih odraslih zadovoljstvo onih ispodprosječnog standarda bilo je značajno niže u odnosu na one prosječnog te iznadprosječnog standarda, dok između sudionika prosječnog i iznadprosječnog standarda nije utvrđena značajna razlika. Zadovoljstvo osjećajem sigurnosti sudionika ispodprosječnog životnog standarda u svim je dobnim skupinama bilo značajno niže nego zadovoljstvo onih prosječnog standarda, dok između onih prosječnog i iznadprosječnog životnog standarda nije bilo razlike. U slučaju zadovoljstva duhovnošću, u skupini mlađih odraslih osoba jedina značajna razlika utvrđena je između onih ispodprosječnog te prosječnog životnog standarda, pri čemu je zadovoljstvo onih ispodprosječnog standarda bilo niže. U skupini srednjih odraslih oni ispodprosječnog standarda bili su značajno manje zadovoljni duhovnošću u odnosu na one prosječnog ili iznadprosječnog standarda, dok između sudionika prosječnog i iznadprosječnog standarda nije utvrđena značajna razlika.

## Povezanost osobne dobrobiti i generaliziranog povjerenja u pojedinoj dobnj skupini

Povezanost osobne dobrobiti i njezinih faceta s generaliziranim povjerenjem u svakoj od triju dobnih skupina prikazana je u tablici 4.

**Tablica 4.** Povezanost osobne dobrobiti i njezinih faceta s generaliziranim povjerenjem u pojedinoj dobnj skupini

Osobna dobrobit i njezine facete	Mlađi odrasli (n = 828)	Srednji odrasli (n = 2 415)	Stariji odrasli (n = 757)
Osobna dobrobit	0,30**	0,36**	0,35**
Zadovoljstvo materijalnim statusom	0,21**	0,30**	0,33**
Zadovoljstvo zdravljem	0,15**	0,25**	0,27**
Zadovoljstvo postignućem u životu	0,26**	0,27**	0,30**
Zadovoljstvo odnosima s bližnjima	0,20**	0,22**	0,14**
Zadovoljstvo osjećajem sigurnosti	0,24**	0,30**	0,24**
Zadovoljstvo pripadnošću okolini	0,26**	0,25**	0,24**

Osobna dobrobit i njezine facete	Mlađi odrasli (n = 828)	Srednji odrasli (n = 2 415)	Stariji odrasli (n = 757)
Zadovoljstvo osjećajem sigurnosti u budućnost	0,30**	0,33**	0,31**
Zadovoljstvo duhovnošću	0,07*	0,16**	0,15**

\*p < 0,05; \*\*p < 0,01

Povezanost ukupne osobne dobrobiti i generaliziranog povjerenja bila je nešto viša u skupinama srednjih i starijih odraslih u odnosu na mlađe odrasle. Kad je riječ o facetama osobne dobrobiti, generalizirano povjerenje bilo je najviše povezano s osjećajem sigurnosti u budućnost te zadovoljstvom postignućem u životu, dok je najmanja povezanost utvrđena u slučaju zadovoljstva duhovnošću.

## Zajednički doprinos spola, životnog standarda i generaliziranog povjerenja objašnjenju osobne dobrobiti

Kako bismo stekli uvid u važnost pojedine odrednice dobrobiti, napravljena je hijerarhijska regresijska analiza te je u svakom koraku određen udio varijance dobrobiti objašnjen pojedinim prediktorom. Pri tome je u prvom koraku u analizu uključen spol za koji je korištena *dummy* varijabla s muškarcima kao referentnom grupom, nakon kojeg je slijedilo generalizirano povjerenje. U posljednjem koraku u analizu je uključen životni standard, kao *dummy* varijabla, te su oni ispodprosječnog životnog standarda činili referentnu grupu. Rezultati provedenih analiza prikazani su u tablici 5.

**Tablica 5.** Varijanca dobrobiti objašnjena spolom, generaliziranim povjerenjem te životnim standardom u pojedinoj dobnoj skupini: rezultati hijerarhijske regresijske analize

Dobna skupina	Korak 1: spol		Korak 2: povjerenje		Korak 3: životni standard	
	$\Delta R^2$	R <sup>2</sup>	$\Delta R^2$	R <sup>2</sup>	$\Delta R^2$	R <sup>2</sup>
Osobna dobrobit						
Mlađi odrasli (n = 825)	0,001	0,001	0,086**	0,086**	0,050**	0,137**
Srednji odrasli (n = 2 399)	0,000	0,000	0,125**	0,125**	0,062**	0,187**
Stariji odrasli (n = 754)	0,000	0,000	0,121**	0,121**	0,084**	0,205**
Zadovoljstvo materijalnim statusom						
Mlađi odrasli (n = 825)	0,001	0,001	0,042**	0,043**	0,136**	0,179**
Srednji odrasli (n = 2 399)	0,003*	0,003*	0,090**	0,094**	0,176**	0,270**
Stariji odrasli (n = 754)	0,000	0,000	0,106**	0,106**	0,152**	0,257**

Dobna skupina	Korak 1: spol		Korak 2: povjerenje		Korak 3: životni standard	
	$\Delta R^2$	$R^2$	$\Delta R^2$	$R^2$	$\Delta R^2$	$R^2$
Zadovoljstvo zdravljem						
Mlađi odrasli (n = 825)	0,001	0,001	0,021**	0,022**	0,021**	0,043**
Srednji odrasli (n = 2 399)	0,001	0,001	0,061**	0,062**	0,040**	0,101**
Stariji odrasli (n = 754)	0,002	0,002	0,076**	0,078**	0,064**	0,141**
Zadovoljstvo postignućem u životu						
Mlađi odrasli (n = 825)	0,000	0,000	0,064**	0,064**	0,072**	0,137**
Srednji odrasli (n = 2 399)	0,001	0,001	0,071**	0,072**	0,070**	0,143**
Stariji odrasli (n = 754)	0,001	0,001	0,087**	0,087**	0,053**	0,141**
Zadovoljstvo odnosima s bližnjima						
Mlađi odrasli (n = 825)	0,003	0,003	0,038**	0,041**	0,009*	0,049**
Srednji odrasli (n = 2 399)	0,002*	0,002*	0,048**	0,050**	0,009**	0,059**
Stariji odrasli (n = 754)	0,001	0,001	0,020**	0,021**	0,011*	0,032**
Zadovoljstvo osjećajem sigurnosti						
Mlađi odrasli (n = 825)	0,009*	0,009*	0,055**	0,065**	0,010*	0,075**
Srednji odrasli (n = 2 399)	0,002*	0,002*	0,087**	0,089**	0,009**	0,098**
Stariji odrasli (n = 754)	0,001	0,001	0,058**	0,059**	0,056**	0,116**
Zadovoljstvo pripadnošću okolini						
Mlađi odrasli (n = 825)	0,000	0,000	0,066**	0,066**	0,008*	0,074**
Srednji odrasli (n = 2 399)	0,000	0,000	0,058**	0,059**	0,006**	0,065**
Stariji odrasli (n = 754)	0,001	0,001	0,055**	0,055**	0,015*	0,070**
Zadovoljstvo osjećajem sigurnosti u budućnost						
Mlađa odrasla dob (18 – 29)	0,001	0,001	0,092**	0,092**	0,034**	0,127**
Srednja odrasla dob (30 – 64)	0,002*	0,002	0,104**	0,106**	0,049**	0,155**
Starija odrasla dob (65 i više)	0,000	0,000	0,095**	0,095**	0,077**	0,173**
Zadovoljstvo duhovnošću						
Mlađi odrasli (n = 825)	0,001	0,001	0,005*	0,006	0,006	0,012*
Srednji odrasli (n = 2 399)	0,011**	0,011**	0,025**	0,036**	0,005**	0,042**
Stariji odrasli (n = 754)	0,005*	0,005*	0,023**	0,028**	0,002	0,030**

\*p &lt; 0,05; \*\*p &lt; 0,01

Provedenim analizama utvrđeno je da spol objašnjava vrlo mali udio osobne dobrobiti. Pri tome je u najvećoj mjeri objašnjavao zadovoljstvo duhovnošću u skupini sudionika srednje odrasle dobi, a udio objašnjene varijance iznosio je 1,1%. Kad je riječ o generaliziranom povjerenju, ono je u svim dobnim skupinama objašnjavalo veći udio varijance osobne dobrobiti u odnosu na životni standard. Jednak obrazac rezultata bio je prisutan i kad je riječ o zadovoljstvu pojedinim domenama života, uz izuzetak zadovoljstva materijalnim statusom te postignućem u životu. Udio varijance ukupne osobne dobrobiti objašnjene povjerenjem bio je najviši u



skupini sudionika srednje odrasle dobi te je iznosio 12,5%, dok je najniži bio u skupini sudionika mlađe odrasle dobi u kojoj je iznosio 8,6%.

Iako je generalizirano povjerenje objašnjavalo veći udio varijance u odnosu na životni standard, on je također bio značajan prediktor osobne dobrobiti. Pri tome je u skupini sudionika starije odrasle dobi objašnjavao najveći udio varijance ukupne dobrobiti u odnosu na skupine mlađih sudionika. Kad je riječ o zadovoljstvu pojedinim domenama, životni standard je u svim dobnim skupinama u najvećoj mjeri objašnjavao zadovoljstvo materijalnim statusom.

U tablici 6. prikazana je prediktivna vrijednost svih ispitivanih faktora dobivena u posljednjem koraku hijerarhijske analize.

**Tablica 6.** Predikcija osobne dobrobiti na temelju spola, životnog standarda i generaliziranog povjerenja u pojedinoj dobnj skupini: standardizirani regresijski koeficijenti ( $\beta$ )

Dobna skupina	Ženski spol	Povjerenje	Životni standard	
			Prosječan	Iznadprosječan
Osobna dobrobit				
Mlađi odrasli (n = 825)	-0,01	0,26**	0,25**	0,18**
Srednji odrasli (n = 2 399)	0,002	0,32**	0,24**	0,22**
Stariji odrasli (n = 754)	0,01	0,30**	0,30**	0,15**
Zadovoljstvo materijalnim statusom				
Mlađi odrasli (n = 825)	-0,02	0,16**	0,38**	0,36**
Srednji odrasli (n = 2 399)	-0,03	0,24**	0,38**	0,39**
Stariji odrasli (n = 754)	0,02	0,26**	0,37**	0,26**
Zadovoljstvo zdravljem				
Mlađi odrasli (n = 825)	-0,02	0,12**	0,17**	0,08*
Srednji odrasli (n = 2 399)	-0,01	0,22**	0,18**	0,19**
Stariji odrasli (n = 754)	-0,04	0,24**	0,26**	0,13**
Zadovoljstvo postignućem u životu				
Mlađi odrasli (n = 825)	-0,004	0,22**	0,29**	0,24**
Srednji odrasli (n = 2 399)	-0,02	0,23**	0,24**	0,15**
Stariji odrasli (n = 754)	-0,01	0,26**	0,22**	0,16**
Zadovoljstvo odnosima s bližnjima				
Mlađi odrasli (n = 825)	0,06	0,18**	0,10*	0,06
Srednji odrasli (n = 2 399)	0,05*	0,20**	0,09**	0,09**
Stariji odrasli (n = 754)	0,03	0,13**	0,10*	-0,003
Zadovoljstvo osjećajem sigurnosti				
Mlađi odrasli (n = 825)	-0,09*	0,22**	0,10*	0,10*
Srednji odrasli (n = 2 399)	-0,04*	0,28**	0,09**	0,08**
Stariji odrasli (n = 754)	-0,03	0,21**	0,25**	0,09*

Dobna skupina	Ženski spol	Povjerenje	Životni standard	
			Prosječan	Iznadprosječan
Zadovoljstvo pripadnošću okolini				
Mlađi odrasli (n = 825)	-0,01	0,24**	0,08*	-0,02
Srednji odrasli (n = 2 399)	-0,01	0,23**	0,08**	0,06*
Stariji odrasli (n = 754)	0,02	0,22**	0,13*	0,03
Zadovoljstvo osjećajem sigurnosti u budućnost				
Mlađi odrasli (n = 825)	-0,02	0,38**	0,21**	0,15**
Srednji odrasli (n = 2 399)	-0,03	0,29**	0,23**	0,17**
Stariji odrasli (n = 754)	0,01	0,27**	0,28**	0,14**
Zadovoljstvo duhovnošću				
Mlađi odrasli (n = 825)	0,03	0,06	0,09*	0,05
Srednji odrasli (n = 2 399)	0,11**	0,15**	0,07*	0,07*
Stariji odrasli (n = 754)	0,07*	0,14**	0,05	0,02

\*p < 0,05; \*\*p < 0,01

Generalizirano povjerenje pokazalo se kao značajan prediktor osobne dobrobiti u svim dobnim skupinama, pri čemu su osobe s višim razinama povjerenja ujedno imale i veću osobnu dobrobit. Ekvivalentni rezultati dobiveni su i kad je riječ o svim facetama osobne dobrobiti, izuzev duhovnosti u skupini mlađih odraslih osoba gdje nije utvrđena značajna povezanost s povjerenjem.

Spol nije bio značajan prediktor ukupne osobne dobrobiti, no na razini faceta u nekim dobnim skupinama utvrđene su razlike između muških i ženskih sudionika. Ženske sudionice srednje odrasle dobi imale su značajno više zadovoljstvo odnosom s bližnjima u odnosu na muške sudionike srednje odrasle dobi. Ženske sudionice srednje i starije odrasle dobi također su bile zadovoljnije duhovnošću u odnosu na muške sudionike iz svojih dobnih skupina. S druge strane, muški sudionici mlađe i srednje odrasle dobi bili su zadovoljniji osjećajem sigurnosti u odnosu na ženske sudionice iz svoje dobne skupine.

Sudionici koji su svoj životni standard procijenili kao ispodprosječan imali su značajno nižu dobrobit od onih koji su životni standard procijenili kao prosječan te je ovaj nalaz bio prisutan i na razini ukupne dobrobiti i na razini njezinih faceta u svim dobnim skupinama. Jedini izuzetak bilo je zadovoljstvo duhovnošću u skupini starijih odraslih gdje nije utvrđena značajna razlika između onih s ispodprosječnim i prosječnim životnim standardom. Kad je riječ o sudionicima koji su svoj životni standard procijenili kao iznadprosječan, oni su u odnosu na one koji su standard procijenili ispodprosječnim u svim dobnim skupinama imali višu ukupnu osobnu dobrobit. U svim dobnim skupinama također su imali i više zadovoljstvo materijalnim statusom, zdravljem, postignućem u životu, osjećajem sigurnosti te sigurno-

šću u budućnost. Međutim, kad je riječ o odnosu s bližnjima, pripadnosti okolini te duhovnosti zadovoljstvo sudionika iznadprosječnog standarda u odnosu na one ispodprosječnog bilo je značajno više samo u skupini srednjih odraslih osoba, dok u preostale dvije dobne skupine nije bilo značajnih razlika.

## **RASPRAVA**

U ovom istraživanju razmatrana je povezanost između osobne dobrobiti pojedinca te životnog standarda, kao materijalne odrednice, i generaliziranog povjerenja, kao čimbenika dobrih socijalnih odnosa, kroz životni vijek pojedinca. Dobiveni rezultati upućuju na to da su oba ispitivana faktora važne odrednice dobrobiti, no njihova važnost nije jednaka te ne dolazi do izražaja u jednakoj mjeri u svim dobnim skupinama.

### **Dobne i spolne razlike**

Provedenim analizama utvrđeno je da je osobna dobrobit najniža u skupini najstarijih sudionika, nakon koje slijedi skupina srednjih odraslih te je najveća u skupini mlađih odraslih. Iako u istraživanju Ryff i Keyesa (1995.) nisu korištene mjere ekvivalentne onima korištenim u ovom istraživanju, navedeni autori utvrdili su da u slučaju nekih komponenata psihološke dobrobiti (osobni rast i svrha u životu) dolazi do pada s dobi. Trend smanjenja osobne dobrobiti s dobi utvrđen u ovom istraživanju u skladu je s trendom utvrđenim u analizi na drugim zemljama u kojima je razina bogatstva na razini zemlje niska do srednje (Deaton, 2008.) te zemljama u tranziciji (Guriev i Zhuravskaya, 2009.).

Iako na razini ukupne osobne dobrobiti nije utvrđena značajna razlika između žena i muškaraca, analizama na razini faceta utvrđeno je nekoliko značajnih spolnih razlika. Kao mogući razlog spolnih razlika u dobrobiti, Tesch-Römer, Motel-Klingebiel i Tomasik (2008.) naveli su društvene čimbenike koji se odnose na spolnu nejednakost, poput sudjelovanja na tržištu rada, razlika u primanjima te onih u strukturi moći. Budući da su ovi čimbenici povezani i sa životnim standardom, time se može objasniti nalaz vezan uz razlike u zadovoljstvu materijalnim statusom te osjećajem sigurnosti u budućnost. Naime, u navedenim aspektima dobrobiti na univarijantnoj razini utvrđena je značajna spolna razlika u korist muškaraca, no razlika nije bila značajna nakon što se u sklopu multivarijantnog predviđanja kontrolirao životni standard.

## **Životni standard i generalizirano povjerenje kao odrednice dobrobiti pojedinca**

Generalizirano povjerenje je u svim dobnim skupinama bilo značajno povezano s osobnom dobrobiti, kao i sa zadovoljstvom pojedinim životnim domenama, što je nalaz koji je u skladu s onim dobivenim u prethodnim istraživanjima (pr. Helliwell, 2003.; Helliwell i Putnam, 2004.; Requena, 2010.; van der Horst i Coffé, 2012.). Drugim riječima, ishodi i ovom istraživanja idu u prilog jasnog zaključku da je ovaj psihološki aspekt interpersonalnih odnosa važan čimbenik osobne dobrobiti.

Ukupna osobna dobrobit sudionika koji su svoj životni standard procijenili kao ispodprosječan bila je značajno niža u odnosu na dobrobit sudionika s višim životnim standardom. Drugim riječima, porast životnog standarda povezan je s višim razinama ukupne osobne dobrobiti u svim dobnim skupinama. Dobiveni nalaz u skladu je s rezultatima istraživanja koja su ispitivala odnos između prihoda u subjektivne dobrobiti pojedinca, kako u svijetu (npr. Ball i Chernova, 2008.; Diener i Tov, 2009.), tako i u Hrvatskoj (Kaliterna Lipovčan, Brkljačić i Šakić, 2007.; Kaliterna Lipovčan i Burušić, 2014.). Iako je ovaj trend bio prisutan i kad je riječ o zadovoljstvu većinom domena u životu, postojalo je nekoliko iznimaka te se mlađi i stariji sudionici ispodprosječnog i iznadprosječnog životnog standarda nisu razlikovali s obzirom na zadovoljstvo odnosom s obitelji i prijateljima, prihvaćanjem od strane zajednice te zadovoljstvo duhovnošću. Kad uzmemo u obzir da se povezanost prihoda i sreće može objasniti time da veći prihodi vode većem osjećaju sigurnosti, kao i beneficijama koje povećavaju sreću (Biswas-Diener, 2008.), tri navedene domene mogu se smatrati neovisnima od ovih beneficija.

## **Mogućnost objašnjenja osobne dobrobiti mjerenim obilježjima**

Iako je u analizi na razini zadovoljstva pojedinim životnim domenama dobiveno nekoliko značajnih spolnih razlika, one su objašnjavale vrlo mali udio varijance dobrobiti (maksimalno 1,1%). Kad uzmemo u obzir da na razini ukupne osobne dobrobiti nisu utvrđene spolne razlike, možemo zaključiti kako nema većih razlika u dobrobiti između muškaraca i žena, što je u skladu s nalazima prethodnih istraživanja (Diener i sur., 1999.).

Kad je riječ o predviđanju dobrobiti na temelju životnog standarda, on je u skupini starijih odraslih objašnjavao najviši udio varijance dobrobiti u odnosu na mlađe skupine. Također, mogućnost predviđanja zadovoljstva većinom domena na temelju životnog standarda bila je veća u skupini starijih odraslih u odnosu na one mlađe ili srednje odrasle dobi. Drugim riječima, u starijoj dobi životni standard

je važnija odrednica dobrobiti nego u mlađoj. Pri razmatranju dobivenih rezultata potrebno je uzeti u obzir da su skupinu starijih odraslih većinom činile osobe koje su u mirovini te da umirovljenje donosi znatan pad u prihodima. Također, u ovoj skupini sudionika je udio onih koji su imali završenu osnovnu školu ili niži stupanj obrazovanja bio znatno veći u odnosu na preostale dvije skupine, a viši stupanj obrazovanja omogućuje i veće prihode. Kad te faktore uzmemo u obzir, dobiveni rezultati potvrđuju da je na višim razinama prihoda povezanost između prihoda i sreće manja u odnosu na niže razine (North i sur., 2008.). Ovakvi nalazi mogu se objasniti klasičnom Maslowljevom (npr. 1943.) hijerarhijskom teorijom ljudske motivacije prema kojoj najprije, barem djelomično, trebaju biti zadovoljene potrebe niže razine, poput onih fizioloških i potrebe za sigurnošću, da bi bile zadovoljene potrebe više razina, koje uključuju potrebu za pripadanjem i ljubavlju, poštovanjem te naposljetku i samoaktualizacijom. Drugim riječima, na nižim razinama prihoda, financijski resursi omogućuju zadovoljenje osnovnih potreba te time pridonose dobrobiti pojedinca, no kada su te potrebe zadovoljene, povezanost između prihoda i dobrobiti se smanjuje (usp. Diener i Biswas-Diener, 2002.).

U svim dobnim skupinama generalizirano povjerenje objašnjavalo je veći udio varijance osobne dobrobiti u odnosu na životni standard. Jednak obrazac rezultata bio je prisutan i kad je riječ o zadovoljstvu pojedinim domenama života, uz izuzetak zadovoljstva materijalnim statusom te postignućem u životu. Iako su u istraživanju Dienera i suradnika (2010.) materijalne potrebe, u odnosu na psihološke, objašnjavale veći udio varijance zadovoljstva životom, u slučaju doživljavanja pozitivnih te negativnih emocija psihološke potrebe objašnjavale su veći udio varijance nego materijalne, stoga su dobiveni rezultati u velikoj mjeri sukladni njihovima. Istraživanje North i suradnika (2008.) također je pokazalo da je obiteljska socijalna potpora u većoj mjeri povezana sa srećom nego prihodi. Na temelju dobivenih rezultata, kao i na temelju onih iz drugih istraživanja, možemo zaključiti kako su za sreću, odnosno subjektivnu dobrobit pojedinca, važniji socijalni čimbenici u odnosu na one materijalne.

Mogućnost predviđanja ukupne osobne dobrobiti pojedinca na temelju generaliziranog povjerenja, izražena putem udjela objašnjene varijance, bila je veća u skupini sudionika srednje i starije odrasle dobi u odnosu na mlađu. S druge strane, između sudionika srednje i starije dobi nije bilo veće razlike u količini varijance osobne dobrobiti objašnjene povjerenjem. Iako se na temelju rezultata istraživanja Poulin i Silver (2008.), koji su pokazali da su opće vjerovanje u benevolentnost svijeta i dobrobit pojedinca više povezani kod starijih sudionika nego kod mlađih, mogao očekivati sličan obrazac i kad je riječ o generaliziranom povjerenju, u dobivenim rezultatima takav trend nije bio prisutan. Kad uzmemo u obzir da udio varijance zadovoljstva pojedinim domenama nije u svim slučajevima bio znatno veći u skupini starijih sudionika u odnosu na mlađe, nego je negdje čak bio i manji, možemo zaključiti da povjerenje važan čimbenik dobrobiti u svim dobnim skupinama.

## ZAKLJUČCI I IMPLIKACIJE

Osnovno pitanje kojim se ovo istraživanje bavilo moglo bi se svesti na to je li u životu važnije veću pozornost pridavati socijalnim odnosima ili materijalnim aspektima života u svjetlu održavanja pojedinčeve dobrobiti. Pri tome su ispitane razlike u osobnoj dobrobiti i njezinim facetama s obzirom na dob, spol i životni standard, kao i povezanost dobrobiti s povjerenjem te doprinos ovih varijabli mogućnosti predviđanja dobrobiti pojedinca. U učinjenim analizama na razini faceta, utvrđeno je nekoliko spolnih razlika, no one su u vrlo maloj mjeri objašnjavale dobrobit. Pri razmatranju odnosa dobrobiti i materijalnog blagostanja, kao mjera blagostanja korišten je samoprocijenjeni životni standard te se on pokazao važnijim čimbenikom dobrobiti u skupini starijih sudionika u odnosu na one mlađe. Kad uzmemo u obzir da prihod objašnjava oko 5% varijance sreće (Lucas i Diener, 2008.), a da se udio varijance ukupne dobrobiti objašnjene životnim standardom kretao od 5,0% do 8,4%, dobiveni rezultati upućuju na to da životni standard predstavlja važnu mjeru pri ispitivanju odnosa između materijalnog blagostanja i dobrobiti pojedinca. Kad uzmemo u obzir da je životni standard u skupini najstarijih sudionika objašnjavao veći udio varijance dobrobiti nego u mlađim skupinama, dobiveni nalazi upućuju na potrebu za intervencijama u vidu poboljšanja životnog standarda starijih građana.

Na temelju dobivenih također rezultata možemo zaključiti kako je povjerenje, kao aspekt socijalnih odnosa, ne samo važan čimbenik dobrobiti pojedinca u svim dobnim skupinama, nego je i važniji od materijalne situacije, iako ni njezina važnost nije zanemariva. Ovi nalazi upućuju na potrebu za daljnjim ispitivanjem psiholoških, odnosno socijalnih, odrednica dobrobiti pojedinaca, pri čemu bi u daljnja istraživanja trebalo uključiti i druge odrednice dobrobiti, poput pozitivnih i negativnih emocija, kao i varijable operacionalizirane putem većeg broja čestica.

## LITERATURA

1. Babarović, T., Čilić Burušić, L. & Burušić, J. (2011). Who are the supporters of Croatian membership in the European Union and NATO? Predictive value of personal and national well-being. **Social Indicators Research**, 102, 71-80.
2. Ball, R. & Chernova, K. (2008). Absolute income, relative income and happiness. **Social Indicators Research**, 88, 497-529.
3. Barefoot, J., Maynard, K., Beckham, J., Brummett, B., Hooker, K. & Siegler, I. (1998). Trust, health, and longevity. **Journal of Behavioral Medicine**, 21 (6), 517-526.

4. Biswas-Diener, R. M. (2008). Material wealth and subjective well-being. In: Eid, M. & Larsen, R. J. (eds.), **The science of subjective well-being**. New York: The Guilford Press, 307-322.
5. Christoph, B. (2010). The relation between life satisfaction and the material situation: A re-evaluation using alternative measures. **Social Indicators Research**, 98, 475-499.
6. Cohen, J. (1988). **Statistical power analysis for the behavioral sciences** (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
7. Couch, L. L. & Jones, W. H. (1997). Measuring levels of trust. **Journal of Research in Personality**, 31, 319-336.
8. Cummins, R.A. (2002). International wellbeing index, Version 2. Preuzeto s: [http://acqol.deakin.edu.au/inter\\_wellbeing/Index-CoreItemsDraft2.doc](http://acqol.deakin.edu.au/inter_wellbeing/Index-CoreItemsDraft2.doc). (9.10.2007.)
9. Cummins, R. A., R. Eckersley, J. Pallant, J. van Vugt & Misajon, R. (2003). Developing a national index of subjective wellbeing: The Australian unity wellbeing index. **Social Indicators Research**, 64, 159-190.
10. Deaton, A. (2008). Income, health and wellbeing around the world: Evidence from the Gallup world poll. **Journal of Economic Perspectives**, 22 (2), 53-72.
11. DeNeve, K. M. & Cooper, H. (1998). The happy personality: A meta-analysis of 137 personality traits and subjective well-being. **Psychological Bulletin**, 124 (2), 197-229.
12. Diener, E. (1984). Subjective well-being. **Psychological Bulletin**, 95 (3), 542-575.
13. Diener, E. & Biswas-Diener, R. (2002). Will money increase subjective well-being? A literature review and guide to needed research. **Social Indicators Research**, 57 (2), 119-169.
14. Diener, E., Ng, W., Harter, J. & Arora, R. (2010). Wealth and happiness around the world: Material prosperity predicts life evaluation, whereas psychosocial prosperity predicts positive feeling. **Journal of Personality and Social Psychology**, 99 (1), 52-61.
15. Diener, E. & Seligman, M. E. P. (2002). Very happy people. **Psychological Science**, 13 (1), 81-84.
16. Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E. & Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. **Psychological Bulletin**, 125 (2), 276-302.
17. Diener, E. & Tov, W. (2009). Well-being on planet Earth. **Psychological Topics**, 18 (2), 213-219.
18. Feist, G. J., Bodner, T. E., Jacobs, J. F., Miles, M. & Tan, V. (1995). Integrating top-down and bottom up structural models of subjective well-being: A longitudinal investigation. **Journal of Personality and Social Psychology**, 68 (1), 138-150.

19. George, L. (2010). Still happy after all these years: Research frontiers on subjective well-being in later life. **Journal of Gerontology: Social Sciences**, 65B (3), 331-339.
20. Giordano, G. N. & Lindström, M. (2011). Social capital and change in psychological health over time. **Social Science & Medicine**, 72, 1219-1227.
21. Gomez, V., Allemand, M. & Grob, A. (2012). Neuroticism, extraversion, goals, and subjective well-being: Exploring the relations in young, middle-aged, and older adults. **Journal of Research in Personality**, 46, 317-325.
22. Gomez, V., Krings, F., Bangerter, A. & Grob, A. (2009). The influence of personality and life events on subjective well-being from a lifespan perspective. **Journal of Research in Personality**, 43, 345-354.
23. Guriev, S., & Zhuravskaya, E. (2009). (Un)Happiness in transition. **Journal of Economic Progress**, 23 (2), 143-168.
24. Gurtman, M. B. (1992). Trust, distrust, and interpersonal problems: A circumplex analysis. **Journal of Personality and Social Psychology**, 62 (6), 989-1002.
25. Helliwell, J. F. (2003). How's life? Combining individual and national variables to explain subjective well-being. **Economic Modeling**, 20, 331-360.
26. Helliwell, J. F. & Putnam, R. D. (2004). The social context of well-being. **Philosophical Transactions of the Royal Society B**, 359, 1435-1446.
27. Jones, W., Couch, L. & Scott, S. (1997). Trust and betrayal: The psychology of getting along and getting ahead. In: Hogan, R., Johnson, J. & Briggs, S. (eds.), **Handbook of personality psychology**. San Diego, CA: Academic Press, 465-482.
28. Kaliterna Lipovčan, Lj., Brkljačić, T. & Šakić, V. (2007). Monthly income and subjective well-being of Croatian citizens. **Croatian Medical Journal**, 48, 727-733.
29. Kaliterna Lipovčan, Lj., Prizmić-Larsen, Z. & Brkljačić, T. (2011). Međunarodni indeks dobrobiti – podaci za Hrvatsku. U: Vuletić, G. (ur.), **Kvaliteta života i zdravlje**. Osijek: Sveučilište u Osijeku, 41-51.
30. Kaliterna Lipovčan, Lj. & Burušić, J. (2014). Age and gender differences in well-being in Croatia. In: Eckerman, E. (ed.), **Gender, lifespan and quality of life: An international perspective**. Dordrecht, NL: Springer, 199-219. (u tisku)
31. Lucas, R. E. & Diener, E. (2008). Personality and subjective well-being. In: John, O. P., Robins, R. W. & Pervin, L. A. (eds.), **Handbook of personality: Theory and research**. New York: The Guilford Press, 795-814.
32. Lucas, R. E. & Schimmack, U. (2009). Income and well-being: How big is the gap between the rich and the poor? **Journal of Research in Personality**, 43, 75-78.
33. Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. **Psychological Review**, 50 (4), 370-396.



34. North, R. J., Holahan, C. J., Moos, R. H. & Cronkite, R. (2008). Family support, family income, and happiness: A 10-year perspective. **Journal of Family Psychology**, 22 (3), 475-483.
35. Olson, C. L. (1979). Practical considerations in choosing a MANOVA test statistic: A rejoinder to Stevens. **Psychological Bulletin**, 86 (6), 1350-1352.
36. Pinquart, M. & Sörensen, S. (2000). Influences of socioeconomic status, social network, and competence on subjective well-being in later life: A meta-analysis. **Psychology and Aging**, 15 (2), 187-224.
37. Poulin, M. & Silver, C. R. (2008). World benevolence and well-being across the life span. **Psychology and Aging**, 23 (1), 13-23.
38. Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. **American Psychologist**, 55 (1), 68-78.
39. Ryff, C. D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. **Journal of Personality and Social Psychology**, 57 (6), 1069-1081.
40. Ryff, C. D. & Keyes, C. L. M. (1995). The structure of psychological well-being revisited. **Journal of Personality and Social Psychology**, 69 (4), 719-727.
41. Requena, F. (2010). Welfare systems, support networks and subjective well-being among retired persons. **Social Indicators Research**, 99, 511-529.
42. Rosenthal, R. & Rosnow, R. L. (1991). **Essentials of behavioral research: Methods and data analysis**. New York: McGraw-Hill.
43. Tay, L. & Diener, E. (2011). Needs and subjective well-being around the world. **Journal of Personality and Social Psychology**, 101 (2), 354-365.
44. Tesch-Römer, C., Motel-Klingebiel, A. & Tomasik, M. J. (2008). Gender differences in subjective well-being: Comparing societies with respect to gender equality. **Social Indicators Research**, 85, 329-349.
45. Tov, W. & Diener, E. (2008). The well-being of nations: Linking together trust, cooperation, and democracy. In: Sullivan, B. A., Snyder, M. & Sullivan, J. L. (eds.), **Cooperation: The political psychology of effective human interaction**. Malden, MA: Blackwell, 323-342.
46. Troidahl, V. C. & Carter Jr., R. E. (1964). Random selection of respondents within households in phone surveys. **Journal of Marketing Research**, 1 (2), 71-76.
47. van der Horst, M. & Coffé, H. (2012). How friendship network characteristics influence subjective well-being. **Social Indicators Research**, 107, 509-529.
48. Windsor, T. D. & Anstey, K. J. (2010). Age differences in psychosocial predictors of positive and negative affect: A longitudinal investigation of young, midlife and older adults. **Psychology and Aging**, 25 (3), 641-652.

Josip Burušić

The Institute of Social Sciences Ivo Pilar

Zagreb

Maja Ribar

Department of Psychology

The Centre for Croatian Studies

University of Zagreb

Aleksandar Racz

University of Applied Health Studies

Zagreb

## **TO LIVE IN MATERIAL WELL-BEING OR TO TRUST OTHERS MORE? STANDARD OF LIVING AND INTERPERSONAL TRUST AS PREDICTORS OF PERSONAL WELL-BEING IN DIFFERENT AGE GROUPS**

### **SUMMARY**

*The research aims to determine the link between an individual's personal well-being, general trust in others and estimated standard of living. The representative sample comprised 4000 adult Croatian citizens and the testing was conducted with different age groups. Personal well-being was measured using the Personal Well-Being Index (Cummins, 2002). To gain an overall insight, statistical analyses were conducted at the Personal Well-Being Index level and at the level of satisfaction with each of the eight specific domains that form the Index, i.e. standard of living, health, achievements in life, personal relationships, personal safety, community connection, future security, spirituality.*

*It was established that overall personal well-being and satisfaction with most of the Index domains can be better predicted on the basis of generalised interpersonal trust in others than on the basis of one's standard of living. Moreover, the research confirmed that the trust in others is an important well-being predictor in all age groups. On the other hand, standard of living has a higher predictive well-being value for older people than for the younger population. Attempts to find possible differences between men and women have not yielded any results. The analysis, however, did show a few distinctive gender differences within certain personal well-being domains, but they provide little explanation on the satisfaction with any given domain.*

*The research results are discussed in the framework of already existing knowledge in the field of subjective well-being and its determinants.*

**Key words:** *personal well-being generalised interpersonal trust, standard of living, age differences.*